

Zeleno luč si prižgem sam

Janez Lapajne, režiser: Vsak film ima avtorski rok trajanja. Odločitve o tem, kaj bom delal in kdaj, ne prelagam na druge. Kmalu po tistem, ko sem zbral ljudi, ki so v oba filma vložili talent, znanje in trud, smo začeli s snemanjem. Ne morem si privoščiti čakanja na zeleno luč. Prižgem si jo sam. To je stvar avtorske drže. Foto: Luka Cjuha

Žiga Čamernik

LJUBLJANA – S svojim drugim celovečernim filmom, intimistično dramo *Kratki stiki*, je režiser **Janez Lapajne** vsebinsko nadaljeval pot, ki jo je v nekem smislu začrtal že s svojim prvencem *Šelestenje*. S svojim zadnjim izdelkom je pobral večino nagrad na lanskem festivalu slovenskega filma in najbrž bi ga lahko brez posebnih težav označili za filmskega režiserja leta.

Kako je mogoče, da režiser Šelestenja, najboljšega slovenskega filma leta 2002, ni dobil denarja za svoj naslednji celovečerni film?

Ne mislim, da mi mora biti kaj podarjeno. Konec koncev nimam nič od tega, da sem med redkimi režiserji z ustrezno univerzitetno izobrazbo. V točenju po prsah z razglašanjem lastnih zaslug za narod vidim neobjeljenost. Sprašujem se, kakšno vrednost imajo nagrade in uspehi, na katere moraš opozarjati sam. Bonitete za minulo delo so dvorezen meč. Tudi Damjan Kozole verjetno po prvem filmu ne bi mogel posneti drugega in po drugem ne bi dobil priložnosti za tretjega, če bi kdo takrat upošteval minulo delo. Toda potem tudi njegova kasnejša filma, *Rezervni deli* in *Delo osvobaja*, ne bi obogatila naše kinematografije. V minulo delo je treba vsteti vse, tudi uspehe in padce, kajti film je vedno tvegan posel.

Ste tudi producent, scenarist, scenograf in montažer obeh svojih celovečercer. Nekateri pravijo, da je montaža zgodba zase.

Režija se ne konča z zadnjim snemalnim dnevom. Svoj film moraš skrbno gledati in poslušati, prepoznati njegov naravni ritem.

Se vam ne zgodi, da bi posneto gradivo videli drugače?

Odkar izhajam iz tega, da mora imeti režiser podobe in zvoke filma v glavi, ne pa v snemalnih knjigi, s tem nimam težav. Tudi z direktorjem fotografije Matejem Križnikom na kraju snemanja ne potrebujeva veliko besed.

Izberete igralce vedno vnaprej, še preden začnete pisati scenarij?

Po navadi, toda pri enem od dveh filmov, ki sta še v nastajanju, pa ni tako: z najobetav-

.....
Odločitve o tem, kaj bom delal in kdaj, ne prelagam na druge.
.....

nejšim peresom slovenske književnosti in študentom režije Nejcem Gazvodo razvijava resno dramo. Korak naprej od *Kratkih stikov* v obravnavanju medsebojnih razmerij, ki se jih je v blažji obliki dotikalo že *Šelestenje*. Večje moralne dileme...

To me kar malo čudi. Že *Kratki stiki* so precej drastični. Se niste bali, da delate značilen »zatežen« slovenski film?

Pomembno je le to, da ob ogledu nekaj doživim. Gledljivost vsakega filma je odvisna izključno od subjektivne presoje posameznega gledalca. Pri nas gledljivost mnogi objektivizirajo in jo zamenjujejo z gledanostjo. Z zateženostjo si ne težim, tega pojma ni v mojem besednjaku. Kdor ima težave z »zateženostjo« resnih filmov, lahko v kinih brez nprezanja dobi kaj drugega. Režiser mora najti sebe in tisto, kar ga zanima, ne glede na to, kaj počno drugi, katere preračunljive teme se lažje uvrstijo na festivale in v kako pobebljenem času živi.

Za svoje filme izbirate skoraj izključno priznane igralce.

No, nekateri so postali filmsko priznani po obeh mojih celovečercih. Drži pa, da vselej izbiram vrhunske sodelavce,

.....
Zanima me, kaj ponuja igralec, kako širok razpon ima njegova paleta.
.....

Vaši generaciji režiserjev se ni več težko spustiti na raven igralca.

Igralec je zame subjekt in ne objekt, ki zgolj odbija svetlobo. Če nima stališča, ga tudi njegov lik ne more imeti. Režiser si z neupoštevanjem igralcev ne ustvarja nobene avtoritete. Za film je lahko pogubno, če ima igralec občutek, da je najbolje, če ničesar ne predlaga. Takrat igralci odigrajo zgolj tehnično, neosebno, brezosebno. Ne maram pa servilnih igralcev. Pazim, da niso dejavni brez razloga. Od ekipe zahtevam zbranost, da delamo s strastjo, da smo tukaj in zdaj, ne da smo z mislimi in telesom nekje čisto drugje.

ne le med igralci. Vloge v *Kratkih stikih* in *Šelestenju* so zahtevale nadarjene, studiozne, radovedne, inteligentne in izoblikovane interprete. Tjaša Železnik je z vsemi tremi vlogami v *Kratkih stikih* odlično opravila, čeprav je bila pred zahtevnejšo nalogo kot katera koli naša igralka po osamosvojitvi. Mnogi, ki ne preberejo špice, ne opazijo, da gre za isto igralko. Ko smo delali kinematografsko kopijo na Dunaju, je nekdo hotel telefonsko odplavalaske, pa sem mu rekel, da mu lahko dam le tisto od rjavolaske.

Tudi sam bi izpostavil Tjašo v vlogi zdravnice, ker gre za nekakšno »femme fatale«, ki ji je najbolj pisana na kožo. Je bila odločitev, da odigra tri vloge, sprejeta vnaprej?

Seveda. Že v mojem diplomskem filmu *Črepinjice* je v treh vlogah nastopila Maša Derganc. Prepletanje zgodb potrebuje zvezno dušo filma. Tjaša je vsem trem vlogam v *Kratkih stikih* dala različne odtenke. Tudi dermatologinjo Ajdo, za katero ljudje menijo, da je igralki najbolj podobna, je izoblikovala značajsko drugače od same sebe. Milina, s katero je prežeta ta njena vloga, uvršča Tjašo med najbolj karizmatične osebnosti v sodobnem slovenskem filmu.

Ste njej prepustili tudi razvoj lika? Režiserji to včasih neradi dopuščajo...

Igralci niso bili prepuščeni sami sebi. Od njih pričakujem, da mi predstavijo različne možnosti, da so se sposobni poigravati s čustvi in situacijo. Sleherni dialog je lahko podan na več načinov. Zanima me, kaj ponuja igralec, kako širok razpon ima njegova paleta. Igralec, ki ne dobi možnosti za lastni izraz, režiserju ne bo zaupal. Dopusčiti moraš, da na vajah poskuša in da lahko naredi tudi kaj narobe. Takrat sva oba bližje temu, kar je boljše.